

Н. В. Бондарчук,

д. держ. упр., професор, професор кафедри обліку, аудиту та УФЕБ,

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро

Ю. М. Ніколайчук,

магістр, Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

N. V. Bondarchuk,

*The Doctor of Public Administration, professor of accounting, auditing and control of financial
and economic safety,*

Dnipropetrovsk State Agrarian and Economic University, Dnipro

Yu. M. Nicolajchuk,

master, Dnipropetrovsk State Agrarian and Economic University, Dnipro

ACCOUNTING AND ANALYTICAL PROVIDING MANAGEMENT OF THE ENTERPRISE'S ECONOMIC SECURITY

У статті досліджено значення обліково-аналітичного забезпечення в управлінні економічною безпекою підприємства. Встановлено, що основою економічної безпеки підприємства є обліково-аналітичне забезпечення, від стану якого залежить ефективність і стабільність функціонування підприємства, створення передумов для подальшого розвитку шляхом своєчасного виявлення та запобігання зовнішнім і внутрішнім загрозам і небезпекам. Констатовано, що при визначенні сучасних потреб розвитку підприємства необхідно розширювати межі інформаційного забезпечення. А це, у свою чергу, вимагає в системі обліково-аналітичного забезпечення виокремлення відповідних складових. Виокремлення таких систем обумовлено потребами окремих груп користувачів.

Запропоновано під обліково-аналітичним забезпеченням розуміти систему, яка містить в собі такі складові як: фінансово-аналітична, обліково-аналітична, соціально-аналітична, екологічно-аналітична, які пов'язані

між собою та створюють необхідну інформаційну базу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

There is investigated the sense of accounting and analytical providing in the management of the enterprise's economic security in the article. Established, that a base of economic security is accounting and analytical providing from the state of which depends the efficiency and stability of the company, creating the preconditions for further development by the way of timely detection and prevention the external and internal threats and dangers. Stated, that in determining the current problems of the enterprise development it is necessary to expand the limits of the information providing. This is in turn requires in the system of accounting and analytical providing allocation of corresponding components. Allocation such systems are due to the needs of specific groups of users.

Offered under accounting and analytical providing understand the system, which contains such components as: financial and analytical, accounting and analytical, social and analytical, eco-analytical that are connected between each other and create the necessary information base for making reasonable management decisions.

Ключові слова: *економічна безпека, обліково-аналітичне забезпечення, інформація, інформаційне забезпечення, облікова політика.*

Keywords: *economic security, accounting and analytical providing, information, information providing, accounting policies.*

Актуальність дослідження. Економічна безпека України – це насамперед безпека економічних взаємовідносин вітчизняних суб'єктів господарювання, що характеризується ефектами їх діяльності. Разом з тим сьогоденні реалії вказують на загострення розбіжностей у сфері економіки, які проявляються у зростанні недобросовісної конкуренції, корупції та хабарництва, шахрайстві, маніпулюванні фінансовими показниками тощо.

Наявність цих та інших задач зумовлює актуальність досліджень, спрямованих, з одного боку, на пошук новітніх методологій забезпечення економічної безпеки на основі обліково-аналітичного інструментарію, а з іншого – на удосконалення самої обліково-аналітичної системи, як інформаційної основи для прийняття рішень щодо безпечного функціонування підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зазначена проблематика перебуває в полі зору вчених. Дослідженню її різноманітних аспектів присвятили свої праці такі вчені: Барановська С.П., І.А. Бланк, О.М. Брадул, Р.Ф. Бруханський, В.О. Волошук, О.Д. Гудзинський, Н.В. Голячук, В.М. Жук, А.Г. Загородній, Т.Г. Камінська, Сідак В.С. та інші. Враховуючи велику кількість проведених наукових досліджень дане питання залишається актуальним.

Метою статті є визначення сутності обліково-аналітичного забезпечення в управлінні економічною безпекою підприємства, проаналізувати принципи організації обліково-аналітичного забезпечення в управлінні економічною безпекою підприємства.

Результати дослідження. Найважливішою умовою функціонування і розвитку сфери підприємництва в економіці будь якої країни є фінансово – економічна безпека підприємства. Пов'язано це з конкуренцією на зовнішньому та внутрішньому ринку. Функція безпеки є невід'ємною з огляду на забезпечення життєздатності кожного суб'єкта господарювання, що об'єктивно обумовлює потребу в її включенні до планової роботи, тим більше з огляду на ускладнення умов вітчизняного економіко-правового середовища підприємницької діяльності [1].

Економічна безпека підприємства є динамічною ознакою, що змінюється під впливом чинників і загроз внутрішнього та зовнішнього середовища. Організація системи економічної безпеки підприємства забезпечує його стабільну роботу та створює умови для зростання його економічного потенціалу.

Основою економічної безпеки підприємства є обліково-аналітичне забезпечення, від стану якого залежить ефективність і стабільність функціонування підприємства, створення передумов для подальшого розвитку шляхом своєчасного виявлення та запобігання зовнішнім і внутрішнім загрозам і небезпекам.

В основі обліково-аналітичного забезпечення знаходиться інформація, тобто сукупність відомостей про внутрішнє і зовнішнє середовище підприємства, яку використовують для оцінки й аналізу економічних явищ та процесів управлінських рішень. Потрібно зауважити, що управління економічною безпекою підприємства є постійним процесом отримання інформації про рівень безпеки та ймовірність виникнення загроз і ризиків [2].

Саме тому обліково-аналітична інформація повинна відповідати таким вимогам:

- чітко та достовірно відображати в зовнішній та внутрішній звітності всі господарські операції, що здійснюються на підприємстві;
- подавати суб'єктам безпеки інформацію про поточний рівень економічної безпеки шляхом розрахунку найважливіших якісних та кількісних показників;
- виявляти, ідентифікувати та відстежувати розвиток внутрішніх та зовнішніх викликів, ризиків та загроз;
- протистояти промисловому шпигунству та витоку конфіденційної інформації;
- формувати інформаційну базу для прийняття рішень у процесі управління економічною безпекою підприємства [6].

В управлінському процесі використовують різні види інформації: наукову, технічну, виробничу, правову, соціальну, економічну тощо. Однак основним видом інформаційного забезпечення процесу управління на рівні господарюючих суб'єктів є економічна інформація, під якою розуміють таку, що характеризує виробничі відносини в суспільстві.

Ширше і глибше економічну інформацію можна охарактеризувати як сукупність відомостей, пов'язаних з функціонуванням і управлінням економікою, тобто плануванням, обліком, контролем тощо. Польська дослідниця Йоланта Стажевська, зокрема, зазначає, що використовується для потреб управління інформація дозволяє реалізувати функції планування, організації, керівництва, мотивації та контролю [8].

Рис. 1. Класифікація обліково-аналітичної інформації

З допомогою натурального, трудового та вартісного показників економічна інформація відображає склад матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, хід виробничо-господарських процесів тощо.

З метою забезпечення економічної безпеки діяльності підприємстві обліково-аналітичну інформацію можна класифікувати наступним чином (рис 1).

Обліково-аналітична інформація є результатом функціонування відповідної системи забезпечення. Для формування методичних засад обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємства з'ясуємо суть поняття «обліково-аналітичне забезпечення», підходи до трактування якого в економічній літературі суттєво різняться.

Так, Т. Безродна під цим терміном розуміє процес підготовки обліково-аналітичної інформації, забезпечення її кількості та якості. Тому на думку автора термін «забезпечення» означає виконання, гарантування здійснення процесу постачання обліково-аналітичної інформації в системі управління [1].

Т. Камінська пропонує під обліковим забезпеченням розуміти систему збору, обробки, узагальнення, подання та аналізу фінансової інформації, забезпечення її кількості і якості для ведення господарської діяльності, зокрема, її управління [3].

Штангрет А.М. стверджує, що обліково-аналітичне забезпечення управління суб'єктами господарювання можна охарактеризувати як систему (під системою розуміють сукупність множин взаємопов'язаних елементів, які утворюють певну цілісність, оскільки воно має ознаки, властиві системі: наявність зв'язків (у тому числі зворотних), поділ на частини, наявність структури (упорядкованих елементів), цілеспрямованість, збереження певної стійкості в заданих межах під впливом зовнішніх факторів та багатоаспектність [7].

Гнилицька Л.В. під обліково-аналітична інформація представляє собою економічну модель взаємозв'язку між системою економічної безпеки, інформаційним ресурсом, якої вона є, та інформаційними процесами в середині підприємства. В якості інформаційного ресурсу обліково-аналітична інформація виступає у двох основних ролях: з одного боку, вона визначає структуру функціонування системи

економічної безпеки і забезпечує її стабільність, стійкість щодо зовнішніх і внутрішніх впливів, а з іншого – визначає характер процесів, що протікають в цій системі [2].

Таким чином, враховуючи думки різних авторів можна зробити висновок, що з одного боку обліково-аналітичне забезпечення - це діяльність, яка пов'язана із збором, реєстрацією, узагальненням, накопиченням, передачею інформації зацікавленим користувачам, а з іншого боку, - це процес забезпечення системи управління відповідною кількістю необхідною якісною інформацією.

Враховуючи сучасні потреби розвитку підприємства необхідно розширювати межі інформаційного забезпечення. А це у свою чергу вимагає у системі обліково-аналітичного забезпечення виокремлення таких складових: фінансової, управлінської, соціальної, економічної та обліково-аналітичної систем. Виокремлення таких систем обумовлено потребами окремих груп користувачів. Відповідна цільова направленість обліково-аналітичних систем різна.

Враховуючи вище наведені твердження пропонуємо під обліково-аналітичним забезпеченням розуміти систему, яка містить в собі такі складові як фінансово-аналітичну, обліково-аналітичну, соціально-аналітичну, екологічно-аналітичну, які пов'язані між собою та створюють необхідну інформаційну базу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Якісну систему інформаційного забезпечення процесу управління слід формувати на стадії створення підприємства. Система бухгалтерського обліку повинна відображати специфіку діяльності підприємства та бути адаптованою до його конкретних інформаційних потреб.

Сформована інформаційна база знаходить у подальшому своє використання у прогнозуванні, плануванні, обліку, контролі, аналізі, регулюванні. Тобто можна зробити висновок, що формування якісної інформаційної бази можливе лише за умов тісної взаємодії бухгалтерії зі структурними підрозділами підприємства.

Ефективна організація бухгалтерського обліку дозволить в багатьох випадках знизити загрози економічній безпеці підприємства. Особливості організації бухгалтерського обліку на підприємстві в першу чергу знаходять своє відображення в обліковій політиці підприємства. Облікова політика підприємства, а також накази та розпорядження, які видаються, складають нижній рівень регулювання бухгалтерського обліку.

Поняття облікової політики закріплено в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» та П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [5]. Згідно НП(С)БО 1 під обліковою політикою слід розуміти сукупність принципів, методів і процедур, які використовуються підприємством для складання і подання фінансової звітності [5].

Ефективність облікової політики, в свою чергу, залежить від того, наскільки чітко сформовані її елементи, які відображають систему ведення бухгалтерського обліку, оподаткування та управління на підприємстві. Елементи облікової політики розкрито у відповідних стандартах бухгалтерського обліку.

Формування облікової політики потребує обережного ставлення до вибору методів та принципів ведення обліку, адже від неї буде залежати якість облікової інформації необхідної для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Висновки. В основі обліково-аналітичного забезпечення знаходиться інформація про внутрішнє і зовнішнє середовище підприємства, яку використовують для оцінки й аналізу економічних явищ та процесів з метою прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Від ефективної організації бухгалтерського обліку залежить ефективність діяльності підприємства, збереження його активів, формування повної, правдивої та неупередженої інформації для цілей управління підприємством та сприяє забезпеченню економічної безпеки на рівні господарюючого суб'єкта.

Література.

1. Безродна Т. М. Обліково-аналітичне забезпечення управління підприємством: визначення сутності поняття [Електронний ресурс] / Т. М. Безродна // Вісн. Східноукраїнського нац. ун-ту ім. В. Даля.

— 2008. — № 10 (128). — Ч. 2. — Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal-Soc_Gum/VSUNU/2008_10_2/bezrodna.pdf

2. Гнилицька Л.В. Обліково-аналітична інформація як визначальний чинник забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання / Л.В. Гнилицька // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. Науковий журнал. - Луганськ.: СХУ ім. В.Даля, 2011. – №3 (157). – С. 57-65.

3. Камінська Т. Г. Обліково-аналітичний процес: його зміст стадії / Т. Г. Камінська // Наук. вісн. НАУ. — 2002. — Вип. 50. — С. 313–318.

4. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства затв. Наказ. МФУ №635 від 27.06.2013 [Електронний ресурс] // Сайт <http://zakon.golovbukh.ua/regulations/1521/8199/8200/461833/>

5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» затв. Нказ. МФУ № 73 від 07.02.2013 // Сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>

6. Управління фінансово-економічною безпекою: навч. посібник [О.А. Кириченко, С.М. Лаптев, П.Я. Пригунов, О.І. Захаров та ін.]; за ред. чл.-кор. АПН України, проф. В.С. Сідака. – К.: Дорадо-Друк, 2010.

7. Штангрет А.М. Процес здійснення обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємства / А.М. Штангрет// Наукові записки. – 2015. - №1(50). – С. 15-22

8. Staszewska Jolanta. Systemy informacyjne w zarzadzaniu organizacjami. Обліково-аналітичні системи суб'єктів господарської діяльності в Україні. Науковий збірник. - Львів:2005. - С. 78-83.

References.

1. Bezrodna, T.M. (2008), “Accounting and analytical support for business management, defining the essence of the concept”, *Visnik Shidnoukraynskogo nacionalnogo universitetu im. V.Dalya* [Online], vol. 10(128), available at: http://www.nbuv.gov.ua/portal-Soc_Gum/VSUNU/2008_10_2/bezrodna.pdf

2. Gnylytska, L.V. (2011), “Accounting and analytical information as a determining factor of economic security entities”, *Visnik Shidnoukraynskogo nacionalnogo universitetu im. V.Dalya*, vol 3(157), pp.57-65

3. Kaminska, T. (2002) , “Accounting and analytical process: its content under”, *Science. Visn. NAU*, vol. 50,pp. 313-318.

4. Ministry of Finance of Ukraine (2013), “Methodical recommendations on accounting policies approved”, available at: <http://zakon.golovbukh.ua/regulations/1521/8199/8200/461833/>

5. Ministry of Finance of Ukraine (2013), National provisions (standard) of Accounting 1 "General Requirements for Financial Reporting", available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>

6. Kirichenko, O.A., Laaptey, S.M., Prigunov P.Y. and Zaharov, O.I. (2010), *Upravlinnya finansovo-ekonomichnoju bezpekoju* [Management of Financial and Economic Security], Dorado-Druk, Kyiv, Ukraine.

7. Shtagret, A.M. (2015) “The process of implementation of accounting and analytical support management of economic security company”, *Naukovi zapiski*, vol. 1(50), pp. 15-22.

8. Staszewska, Jolanta.(2005), “Systemy informacyjne w zarzadzaniu organizacjami”, *Naukoviy zbirnik*, pp.78-83